

**Çobanoğlu, Özkul (1999) HALKBİLİMİ KURAMLARI
ve ARAŞTIRMA YÖNTEMLERİ TARİHİNE GİRİŞ,
Ankara: Akçağ Yayınları, VIII+344s.**

Şirin YILMAZ ÖZKARSLI*

Önsöz’de belirtildiği üzere, “*düşünen ve özgün kuramsal çalışmalar üretebilen halkbilimciler yetiştirebilmek*” amacıyla, Doç. Dr. Özkul Çobanoğlu tarafından yazılan *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş* adlı eser, aynı zamanda, ülkemizde halkbilimi alanında eksikliği hissedilen kapsam, araştırma yöntemleri, kuramsal yaklaşım konularını, bu disiplinin tarihî süreci içinde ayrıntılarıyla değerlendirerek, tek kaynaktan toplaması bakımından ülkemizde hissedilen önemli bir boşluğu doldurmaktadır.

Eser, “Önsöz” (s. VII-VIII) ve “Giriş”in (s. 1-4) ardından altı bölümden oluşmaktadır:

“Halkbilimine İlişkin Genel Bilgiler” adını taşıyan birinci bölüm, halkbilimi çalışmalarının tarihçesi (s. 5-7), halkbiliminin mahiyeti ve temel araştırma alanları (s. 7-11), pratisyen bir halkbilimcinin sahip olması gereken entelektüel araç ve gereçlerin neler olduğu (s. 11-14), ulusal halkbilimi kuramları ve bazı ülkelerdeki uygulamalar (s. 14-27) ve Türkiye’de halkbilimi çalışmaları (s. 27-44) konularının işlendiği beş kısımdan meydana gelmiştir.

“Halkbilimi Alan Araştırması Yöntemleri” başlıklı ikinci bölümde, halkbiliminde alan araştırması kavramı ve önemi (s. 45-47), derlemenin planlama ve hazırlık safhası (s. 48-56), gözlem (müşâhede) yoluyla derleme yöntemleri (s. 56-62), görüşme (mülâkat) yoluyla derleme yöntemleri (s. 63-67) ve alan araştırmasına dair son uyarılar (s. 67-70), yer yer örneklerle ayrıntılı olarak ele alınmıştır.

Yedi alt başlığa ayrılan üçüncü bölüm, “Erken Dönem Halkbilimi Kuramları” başlığını taşımaktadır. Burada, Batı düşünce tarihinde halkbilimsel düşüncenin evrimi (s. 71-78), halkbiliminin bağımsız bir bilimsel disipline dönüşmesi: J. G. von Herder ve Grimm Kardeşler (s. 79-83), mitolojik teori ve mitolojik okul (s. 83-85), güneş mitolojist okul ve güneş mitleri teorisi (s. 85-89), masalların göçü ve kültürel ödünçleme teorisi (s. 89-91), erken dönem halkbilimi kuramlarının temel paradigmatları ve eleştirilen yönleri (s. 92-94) hakkında etraflıca bilgi verilmiştir.

Dördüncü bölüm, “Metin Merkezli Halkbilimi Kuramları” ana başlığı altında on iki alt başlıktan oluşmaktadır. Halkbilimi kuramlarının etraflıca incelendiği bu alt başlıklarda, sırasıyla tarihi- coğrafi Fin okulu (s. 95-129), tarihi yeniden kurma

* Dr., Hacettepe Üniversitesi

kuramı (s. 130-132), evrimsel halkbilimi teorisi (s. 132-138), psikoanalitik halkbilimi kuramları (s. 139-150), mit-ritüel halkbilimi kuramı (s. 151-154), tarihi- kültürel halkbilimi okulu (s. 154-158), biyolojik halkbilimi kuramı (s. 158-161), seçkin kültürün dibe batması kuramı (s. 162-165), ideolojik halkbilimi kuramları (s. 165-170), kültürler arası çaprazlama yöntemi (s. 171-175), yığın kültürü kuramı (s. 175-177), yapısal halkbilimi kuramları (s. 178-212) yer almaktadır.

“Bağlam Merkezli Halkbilimi Kuramları” adını taşıyan beşinci bölümde, işlevsel halkbilimi kuramı (s. 213-228), sözlü kompozisyon teorisi (s. 229-257) ve performans teori (s. 258-311) hakkında geniş bilgi verilmiştir.

Altıncı bölümde, “Uygulamalı Halkbilimi Araştırmaları” (s. 312-324) yer almaktadır. Burada, daha önce ele alınan teorik yapıların sonuçlarından biri olarak ortaya çıkan ve “applied folklore” olarak adlandırılan halkbilimi araştırmaları üzerinde durulmuştur. Konu, uygulamalı halkbiliminin tanımı, nasıl çalışılması gerektiği ve bu alandaki gelişmeler ele alınarak işlenmiştir.

“Sonsöz”de (s. 325-326), buraya kadar işlenen konuların tümüne yönelik genel bir değerlendirmenin yapılmış, varılan sonuçlar kısaca özetlenmiştir.

Eserin sonunda zengin bir “Kaynakça” (s. 327-340) ve eserde geçen kavram ve kişilerin bulunduğu “Kavramlar ve Kişiler Dizini” yer almaktadır.

Eserin bütünü düşünüldüğünde, alan araştırması yöntemlerinin, kuramsal yaklaşımların ve uygulamalı halkbilimi araştırmalarının incelenmesi sırasında, maddî kültür araştırmalarına yönelik örnekleme ve açıklama, yok denebilecek kadar azdır.

Bununla birlikte, genel ve alt başlıklara değinerek hakkında bilgi verdiğimiz eser, halkbilimini açık seçik tanımlaması, bu disiplinin tarihî gelişimi, hem dünyada, hem de ülkemizdeki mevcut çalışmaları, araştırma yöntemlerini, kuramları bir takım yeni yaklaşımlara da yer vererek derli toplu halde sunması bakımından halkbilimi araştırmacıları için son derece önemli bir kaynak niteliğindedir.

Türk halkbilimi alanında verdiği yol gösterici nitelikteki bu kıymetli eserden dolayı meslektaşımızı kutluyoruz.